

peilillä

peilaten

Neuvosto- ystävyyttä

1970-luvun puolivälissä valmistunut Erja ja Kalevi Nikulaisen tutkimus, Neuvostoliitto suomalaisissa sanomalehdissä osoitti, että lehtien Neuvostoliittoa koskeva kirjoittelu on jatkuvasti muuttunut myönteisemmäksi ja että suurin osa tekstistä on myönteistä tai neutraalia.

Tottahan kehitys on jatkunut, onhan ystävyyskin syventynyt? Otetaanpa kaksi arvostetuimpiin kuuluvaa päivälehteämme, Helsingin Sanomat ja Aamulehti ja sattumanvaraisesti valittu päivä, 14. joulukuuta 1986. Mitä lehdet kirjoittavat Neuvostoliitosta?

Aamulehti kertoo siitä, miten virolaiset komennettiin raivaamaan Tshernobylin jätteitä: "Ne jotka eivät heti noudattaneet kutsua noudettiin kylmästi kotoa. Ihmisiä saatettiin jopa raastaa autoistaan keskellä katuja, kertoivat paikkakuntalaiset ... Mielenkiintoista on, ettei kukaan kerro onnettomuusalueelta palanneista. Tshernobylin onnettomuus on tuonut voimakkaasti esille virolaisten ja venäläisten väliset ristiriidat. Virolaiset saivat eniten tietoa onnettomuudesta Suomen televisiosta."

Lehti puuttuu myös Jouko Tyyrin kynällä sosialististen maiden "takapajuisen teollisuuteen", joka on saasteittensa vuoksi kääntänyt sairaudet nousuun ja eliniän laskuun. Hän kertoo myös, miten suunnitelmatalous Neuvostoliitossa

"autoistuu vielä sekasortoisemmin kuin omat kaupunkimme. Neuvostoliitto kärsii raskaampia autotappioita kuin yksikään kapitalistinen maa, kulut ovat suuremmat kuin missään muualla ja kaiken lisäksi pieni autokanta saastuttaa yhtä paljon kuin jenkkien raudat yhteensä". Tyyri katsoo, että neuvostoautoissa on oltava vikaa, jos maassa kuolee liikenteessä päivässä yhtä paljon väkeä kuin Suomessa vuodessa. Niinpä hän ehdottaakin, että Ladat olisi viimeistelävä Suomessa ennen niiden liikenteeseen laskemista ja että niiden onnettomuustilastoja olisi ruvettava seuraamaan.

Sunnuntaisvuillaan Aamulehti kertoo puuvillaskandaalista Uzbekistanissa. Kirjoittajan mukaan "vehkeily ja lahjonta ovat monessa tapauksessa pesiytyneet neuvostovaltion tiukemmin kuin kuivuu Saharaan". Juttu kertoo, miten puuvillaministeri ammuttiin ja 14 alemmaa päällikköä passitettiin työleireille uudelleen koulutettavaksi. Tavallaan "syytettynä" oli koko Leonid Brezhnevin aikainen valtakoneisto, jonka aikana korruptio käytännöllisesti katsoen virallistettiin hallintomenetelmänä". Kirjoittajan mukaan on huomionarvoista, että rangaistuksissa "putoili vain uzbekkien päitä" ja tyhjentyneet tuolit täytettiin venäläisillä. Hänen mukaansa "lienee turha arvioida, miten ns. alkuperäisväestö suhteutui tällaiseen uudistamiseen". Paljon eivät kuitenkaan rangaistukset auta, sillä toimittajan mukaan "itsestään selvää on, että korruptio jatkuu edelleen".

Helsingin Sanomat puolestaan referoi Dan Steinbockin kynällä sivun verran israelilaisen Benjamin Netanyahu'n terrorismia käsittelevää teosta, jossa melkoisen suorasti syytetään Neuvostoliittoa koko kansainvälisen terrorismin takapiruina toimimisesta. Kolumnisti Osmo Jussila toteaa Neuvostoliiton ja sen kaltaiset maat bandiittien johtamiksi sivistymättömiksi despotioiksi. Hänen mukaansa sotilasjunttien hallitsemisissa maissa toimittajat "liikkuvat suhteellisen helposti", mutta tilanne on toinen totalitaarisissa maissa (tarkoittaa Jussilan kielessä sosialistisia maita): "Jos toimittaja tai hänen lähteensä sattuu näkemään jotain uskomatonta ja uskaltaa siitä kertoa, häntä ei hevin uskota. Saattaapa saada myrkyä sateenvarjon piikistä".

Mutta täytyy kai myös myönteisiä juttuja olla? On toki. Kumpikin lehti referoi Viron ensimmäisen varapääministerin lehdistötilaisuutta seuraavin otsikoin: "Virolaisia ei ammuttu" (HS), "Kieltäytyjiä ei ammuttu Virossa" (AL).

Uusi paradoksi

Tieto-opin ongelmat puhuttavat tiedotusoppineita. Milläpä niitä kaikkia ratkoisi, kun naapuritieteet keksivät koko ajan lisää. Uusin pulma on erään sosiologiseminaarin satoa ja kuuluu näin: Jos sosiologi on hotellihuoneessa, pullo on myöskin hotellihuoneessa. Mutta jos sosiologi ei ole hotellihuoneessa, myöskään pullo ei ole siellä!

Jos tiedätte vastauksen, älkää kertoko sitä meille. Menkää autioon metsään huutamaan ja tarkkailkaa, kuuleeko kaatuva puu teidät.

Kohta kisailaan

Juuri kun Tiedotustutkimus oli saanut valmiiksi naistutkimuksen teemanumeronsa (3/86) Aamulehti ehätti matkimaan. Maanantaina 8.12.1986 lehti kirjoitti taustajutussa Kristiina Halkolan valinnasta Devan puheenjohtajaksi: "Kaikki alkoi siitä, kun Kristiina 1966 ponkaisi pinnalle Mikko Niskasen elokuvasta Käpy selän alla. Kävyyn osuus jäi kyllä katsojille ikuisiksi arvoitukseksi. Samalla kymmenluvulla Kristiina ehätti stalinistien pop-julkisten pikajunaan, joka sittemmin porhalsi niin vauhdikkaasti männikköön, ettei sen matkustajista oikeastaan jäänyt jäljelle kuin Kristiina. Nelikymppiseksi äidiksi vieläkin makean näköinen Kristiina on ollut naimisissa Kari Franckin ja Eero Melasniemen kanssa". Lehti kertoo myös "rempseän Kristiinan" pornokohtauksesta Jörn Donnerin kanssa.

Vieläkö tästä pääsee alemmas? Oikea vastaus: Totta kai, jos osaa.

Sama lehti ruotii 14.12. Liisa Kulhian eduskunnassa puolustusministerille esittämää kysymystä armeijan marssilauluista. Kulhian mukaan varusmiehillä laulataan mm. seuraavasti: "Äiti, tahdon viiltää, pistimeni kiiltää. Pistimen työnnän lapseen, näetkö sen katseen?". Aamulehden mukaan Kulhia on munannut itsensä, koska ei ymmärrä varusmiehen huokauksen "ou, beibi, beibi", tarkoittavan jotain muuta kuin "voi, lapsi, lapsi". Hyvänä esimerkkinä reippaista marssilauluista kirjoittaja esittää Niinisalon varuskunnassa käytetyn laulun **Käskey on käynyt**. Näin se menee: "Tyttöni reipas pörröpää, kaipuu taas mieleheni jää. Kohta tavataan, silloin hiukan kisailaan".

Kuolemanlinja

Yhdysvalloissa ilmestyy nykyisin oivasti otsikoitu lehti **Deadline** julkaisijanaan New Yorkin valtionyliopiston Center for war, peace and the news media. Lehti lähetetään varsinaisten maksullisten tilaajien ohella 2000 valikoidulle toimittajalle, poliitikolle ja asevarustelukysymysten tuntijalle. Tietävästi sen saavat nykyisin myös rauhanliikettä lähellä olevan Nuclear Timesin yli 50.000 tilaajaa.

Mikä on tämän (periaatteessa) kuudesti vuodessa ilmestyvän lehden tarkoitus? Lyhyesti: seurata yhdysvaltalaisen tiedotusvälineiden toimintaa asevarustelua, aseistariisuntaa ja suurvaltasuhteita käsittelevissä kysymyksissä. Numerot koostuvat lyhyehköistä ja selkeäkielisistä jutuista tyyliin miten kerrottiin Tshernobylistä, miten eri tiedotusvälineet käyttävät nimettömiä lähteitä, miten Neuvostoliiton puoluekokous uutisoitiin, miten suhtauduttiin Gorbatshovin suunnitelmaan hävittää kaikki ydinaseet vuoteen 2000 mennessä jne. Runsaasti huomiota on kiinnitetty siihen, miten heikosti tiedotusvälineet selvittävät aseistariisunnan ja asevarustelun taustoja ja miten kriittikömmästä ne hyväksyvät Reaganin hallinnon selitykset.

Tavoitteena on nostaa suurvaltasuh-

teita ja asevarustelua käsittelevän journalismin tasoa ja siten parantaa henkisiä edellytyksiä aseistariisunnalle. **Deadline** ohella Center for war, peace and news media käyttää tavoitteensa saavuttamiseen muuta julkaisutoimintaa sekä seminaareja, joissa toimittajat, tutkijat ja muut kiinnostuneet kohtaavat toisensa. Toiminta on kuitenkin vasta alussa.

Siltä varalta, että joku asiasta innostuu: Tilaustiedot saa **Tiedotustutkimus-**lehden toimitussihteeriltä.

Halkesi

Nimestään huolimatta **Deadline** ei ole haudanvakava. Lehti on mm. järjestänyt kilpailun epätodennäköisistä ingresseistä. Heinä-elokuun 1986 voittajaksi selvisi seuraava: "Puolustusministeri Caspar Weinberger kieltäytyi jälleen tänään Senaatin kuulustelussa hyväksymästä

mitään supistuksia Pentagonin 300 miljardin budjettiin. Kun eräs kongressiedustaja kysyi, eikö rahaa voitaisi paremmin käyttää köyhien amerikkalaisten hyväksi, Weinberger vastasi: 'Rahojen käyttäminen pommeihin on turvallisuutemme kannalta paljon järkevämpää kuin niiden tuhlaaminen ihmisiin, jotka eivät edes räjähdä pudotettaessa lentokoneista'. Kun eräs toinen kongressiedustaja kysyi Weinbergeriltä, oliko tämä hullu, Weinberger räjähti haavoittaen 24 valkoihoista miljonääriä".

Ehkäpä idean voi soveltaa suomalaisiin oloihin. **Helsingin Sanomat** kirjoittakoon pääkirjoituksessaan: "Narina idänkaupan tasapainottamisesta aseostoilla on viimein syytä lopettaa. Koska Suomen armeija on pellearmeija joka tapauksessa, turha sitä on liian hyvillä kapineilla varustaa. Ostettakoon aseiden sijasta krapulaan auttavia "tsitramon" pillereitä ja venäjänlimppuja. Armeija voitaisiin korvata kehittämällä koulujen sadomasokismin opetusta; isot hakkaavat pieniä ja vielä isommat isoja ja hyvää tekee."

OHJEITA KIRJOITTAJILLE

Puhtaaksikirjoitetut käsikirjoitukset toimitetaan kahtena kappaleena päätoimittajalle tai toimitussihteerille. Käsikirjoituksen ensimmäiselle sivulle on merkittävä nimen ja osoitteen lisäksi oppiarvo, virka-asema ja toimipaikka Numeron kirjoittajia -palstaa varten.

Artikkeliosastossa julkaistaan empiirisiä, teoreettisia tai metodologisia kirjoituksia.

Katsauksia-osastossa julkaistaan esim. erittelyjä käynnissä olevasta tutkimustoiminnasta tai kiinnostavasta kirjallisuudesta, haastatteluja ja muita ajankohtaisia kirjoituksia.

Petiittiosastossa julkaistaan vaihtelevaa materiaalia keskustelupuheenvuoroista kirja-arvosteluihin ja pieniin alaa koskeviin uutisiin.

Kirjoitusten ulkoasusta on huomattava:

Käsikirjoitustiuskan tulisi sisältää korkeintaan 28 riviä.

Kuviot ja taulukot on ladontateknisistä syistä laadittava erilliselle paperille. Kuvioiden on oltava puhtaaksi piirrettyssä muodossa.

Lähdeviitteet sijoitetaan kirjoituksen sisään sulkeisiin siten, että ensimmäiseksi tulee kirjoittajan sukunimi, sitten kirjoituksen painovuosi ja viitauksen sivunumerot, esim. (Hemánus & Tervonen 1980, 110-115). Erilaisia selittäviä alaviitteitä on syytä välttää.

Arvosteltavista kirjoista annetaan seuraavat tiedot: kirjoittajan nimi, kirjan nimi, (julkaisusarja), painopaikka, kustantaja, painovuosi ja sivumäärä.

Lähdeluettelot liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla kirjallisuus. Keskustelupuheenvuorojen yhteydessä ei lähdeluetteloita julkaista, vaan tarpeen vaatiessa on tiedot mainittava itse tekstissä. Luettelo laaditaan tekijän sukunimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Lähteestä mainitaan tekijän sukunimi (versaalilla), etunimi, teoksen nimi, painopaikka, (kustantaja) ja painovuosi, esim.: HEMANUS, Pertti & TERVONEN, Ilkka. Objektiiivinen joukkotiedotus. Helsinki, Otava, 1980. Aikakauslehtiartikkelista ilmoitetaan tekijän ja artikkelin nimen lisäksi julkaisun nimi, vuosikerta, ilmestymisvuosi, lehden numero ja sivunumerot, esim.: EWEN, Stuart. Massakulttuuri, narsismi ja sodan moraalitalous. Tiedotustutkimus 4(1981):2, s. 37-52.